

KÖZÉRDÉK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Szerkesztői Iroda:

Nagyenyeden

A KIADÓHIVATALBAN

hová

lap szellemi részét illető

közlemények küldendők

Kiadóhivatal:

Wokál János könyvkereskedése

hová

az előfizetők és hirdetések

bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adtnak vissza.

Előfizetési feltételek:

helyben házhoz hordva vagy

vidékre postán küldve

egész évre 4 frt,

félévre 2 frt,

negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:

3 hasábos peti sorért, vagy

ennek helyéért 5 kr.

Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér eora 15 kr.

Rudolf trónörökös ő fensége nincs többé!

A rémülettel határos megdöbbenés, a szívet-lelket átható mély fájdalom kiáltása hangzik fel mindenütt e hazában!

Az őszinte hű szeretetnek, mely nemesebbé tette a személye iránti általános hódolatot, mely napról-napra fokozódott a fenséges lelkület ama nyilvánulásai folytán, melyek a jövő uralkodó nemes alakját mind nagyobbra emelték népei szemében, — tárgya immár nincs többé! Mint dörögte virágok enyésznek hozzá fűzött reményeink! Ki képes e pillanatokban felmérni a veszteség nagyságát?! A tudomány, a művészet, — a politika, a hadvezetés, mind-mind ő benne helyezte bizalmát, ő hozzá fűzte reményeit, ő általa hitte elérni ama magasabb célokat, — melyeket fenséges Atyja, fáradhatlan buzgalma és népei iránti szeretete folytán létesült intézményekben, mint méltó örökösére már ő reá bízott,

Az atya fájdalmát, az anya szenvedését, a hitves szörnyű bánatát fel tudjuk fogni és osztani mindnyájan, kiknek e részben annyi bánatot osztott ki a sors. — Ah de benne nemcsak szerető fiu és férj, — hanem egy dicsőséges trónnak fényes szellemű örökösse, egy ezredéves emlékekkel gazdag monarchia államainak leendő uralkodója száll a sirba; kibem már nemcsak hittünk, — hanem fényes tulajdonainál fogva már tudtuk is, hogy benne csalódní nem fogunk! A megnyugvás e lelket átfogó érzetének, a jövőbeni bizalom e ragyogó épületének összeomlása — méltán fölthet el keserű bánattal.

És te Erdély! melyet a megdicsőült méltatni és szeretni tudott, — érzed-e elég mélyen veszteségedet? Évről-évre megújuló örömnapiad fénye leáldozott a Retyezát bérczei, Görgény havasai felett!!

Oh! hogy immár a múlté lett a jelen minden öröme, a jövő összes reménye!

Immár csak érényeinek emléke marad reánk! Ez nem fog kiveszni a nemzet szívéből, melynek szeretetét s hálás kegyeletét oly gyorsan tudta megnyerni és megtartani.

A nemzet örök szeretete s hálás kegyelele öleli át a legnemesebb királyfi koporsóját!

Áltás emlékére!

Ide igatjuk Jókainak a nemzet közérzelmét tolná csoló szavait:

Irtóztatóbb csapás nem érhetne volna Magyarországot! Olyan nehéz a szó, hogy nem tudjuk leírni; olyan véghetetlen, hogy nem bírjuk elhinni.

Soha trónra hivatott fő és szív több erénynyel és bölcsességgel föl nem volt ruházva; soha a magyar nemzetnek igazabb barátja nem volt; — soha fejedelmi sarj hazáját úgy nem imádtá mint „ő”.

Egy harcra temett dalia, kibem az aggkor bölcsesége a gyermek érző kedélyével volt egyesítve. Szeretve mindenki által, belefoglalva egy nép imájába; központjává téve a tudomány, a szabadelvű haladás minden törekvéseinek!

Oh, milyen örömet odaadtam volna az életemet, hogy a tiédet megváltsam!

De mi az a fájdalom, mely a szívet el-facsarja, a kik Téged oly híven szerettek, a meg-gondoló hideg észnek a fájdalomhoz képest, mely országok jólétének, nemzedékek boldogságának reményét látja benned kora sirba szállani?

Jövendőnk reménysége voltál! Te Rád építettük egy szebb, dicső korszakot alkotó messzelátott terveinket! Benned láttuk jelképezve a boldog jövődöt, a melyben a népek egymást testvérül fogják ölelni; s Te világozsz előttük felséges példádval az emberiség nagy céljai elérésében.

Mit vétettünk Isten ellen, hogy Tégedet elragadt közülünk!

Mit kérhetünk, mit várhatunk, mit remélhetünk még?

Mély véghetetlen sötétség marad azon a helyen, a melyről egyszerre eltűntél s lelkünk szemei nem bírják kiereszkolni a jövődöt titkát.

Porig lesujtva állunk ravatalod előtt s midőn Téged siratunk, hazánkat siratjuk.

Ha van balzsamcsepp, ha van ir, mely a Felsőes szülők százzsorosán érzett fájdalmát enyhítheti, ugy ez a népek által mélyen érzett felajdulás lehet. Miként ők, ugy az országok is egyetlen fiukat temetik el Rudolf trónörökösben. Gyász van minden házban.

Oh Isten, a ki őt magadhoz vetted: dicsőítsd meg szellemét, hogy védhessen bennünket a magas égből s láthassa „imádott hazáját” olyan boldognak, a milyennél ő akarta tenni!

Január 30-án, midőn még részben a véderő törvényjavaslat tárgyalásai, részint a váratlanul elhunyt Székely Ferencz temetésekor nyilvánult részvétel hatása alatt állott közönségünk, este 9 órakor érkeztek a leverő hirhozó sürgönyök Enyedre. B. Kemény főispán és Dárday képviselő délután 5 óra 50 perczkor feladott sürgönyeiből még nem volt biztosan kivethető, hogy szélhűdés, avagy szerencsétlen lövés áldozata lett-e a trónörökös? A késő este már szétterjedt a gyászhir, reudkívüli megdöbbenést kelte.

Másnap korán reggel a középületeken lengő gyászlobogók s a rom. kath. templom harangjainak szomorú zúgása hirdeté a rettenetes veszteséget. — Mint ilyenkor történni szokott — fokozta a gyászirt a véletlen, vagy épen szándékos meglövés hiedelme. Délután azonban már biztosan tudtuk, hogy agyszélhűdés vetett véget a trónörökös nagyjövőjü, reményteljes életének. Meyerlingben, Baden mellett, reggel 7 és 8 óra között.

Minden köz- és magán-mulatság, mi tervbe volt véve, — önként be lett szüntetve.

Január 31-én délután érkezett meg Beniczky belügyminiszteri államtitkár hivatalos sürgönye, mely a halál okául szélhűdést jelzett; ugyanezt tudatták a budapesti, kolozsvári lapok sürgönyei, ámbar az „Ellenzék”-nek feltűnt, hogy részletes körülményeket kívánó sürgönyére a volt a válasz, hogy ezeket titokban tartják. Végre a borzasztó valóságot a „Budapesti Közlöny” pénteki száma következőleg tette közhírré:

„Hivatalos rész”. Az ő cs. és kir. fensége RUDOLF főherceg trónörökös elhunytának lesujtó eseményéről általunk tegnap közölt adatok, a magas elhunyt legközelebbi környezetének a végzetterhes esemény kábító benyomása alatt szerzett első észleleteire voltak alapítva. A környezet, miután a hálószoza ajtaja feltörtetett, ő cs. és kir. fenségét ágyában élettelenül találta ezen első benyomásra támaszkodtak aztán a Bécsbe érkezett jelentések, valamint az a föltevés is, hogy a halált szívszélhűdés okozta.

A jelen voltak sürgös táviratban kérték Meyerlingbe dr. Wiederhoffer udvari tanácsost, ki ennek következtében a legközelebbi vonattal azonnal odasietett.

A haladéktalanul megejtett vizsgálat alkalmával dr. Wiederhoffer megállapította, hogy a boldogultnak fején egy meglehetősen nagy seb van, a koponyafalnak és koponyaacsontok nagyobb kiterjedésű leválásával, melynek rögtöni halált kellett előidézni s a mely lösebnak ismertetett fel. — **Az ágy mellett, a jobbkéznek közvetlen közelében megtalálták a kilőtt revolvért, s a fegyver helyzete semmi kétséget sem hagyott fenn arra nézve, hogy a halál önkézüleg okozott.**

Az a körülmény, hogy ő cs. és kir. fensége szolgaszemélyzete a mellék-épületekben volt elhelyezve és hogy a boldogult mellé beosztott szolgálta a vadászat megrendelése végett ő fensége parancsára a házat rövid időre elhagyta volt: érthetővé teszi, hogy a lövés durranását senki sem hallotta meg.

A haladéktalanul Meyerlingbe kiküldött s a fennálló szabályok szerint megalakított bizottságnak feladatát képezte a tényállást és a mellék-körülményeket jegyzőkönyvbe venni.

El nem hallgathatjuk, hogy ő cs. és kir. fensége közvetlen környezetéből többen az utolsó hetekben a beteges ideg-izgatottságnak gyakori tüneteit észlelték rajta, ugy hogy azon nézethez kell ragaszkodni, hogy a borzasztó esemény pillanatnyi elmezavarnak volt kifolyása. Ezenkívül megemlíthető az is, hogy ő cs. és kir. fensége egy idő óta gyakran panaszkodott főfájásról, melyet ő maga annak tulajdonított, hogy mult ésszel lovával elbukott; ez a baleset azonban, ő cs. és kir. fensége határozott parancsára, annak idején titokban tartatott.

A trónörökös 1886 ban súlyos esuzos bántalmak támadták meg. E bajból felépült, azonban ugy látszik, hogy nem teljesen, mert mult évben Boszniából visszatérve ismét rosszul érezte magát. — Állítólag szívbajban szenvedett, mi gyakori jelenség a esuzos bajokkal szenvedőknél. A mult hetekben hirtelen megváltozott hangulata s bekövetkezheto haláláról beszélt. Ezelelt 8 nappal is levélben figyelmeztette volna Szögyényi külügyminiszteri osztályfőnököt, hogy halála esetére nagyszámu magánleveleinek rendezésével bizta meg.

A lapok különböző értesítéseiből még nagyon nehéz megállapítani a rettenetes eset közelebbi körülményeit. Csak azt lehet tudni, hogy hétfőn reggel sógora Koburg Fülöp herczeg kíséretében vadászatra ment Meyerlingbe hol vadászkastélya van. Az nap a királynál udvari ebéd volt, melyről sürgönyileg kimentette magát. Másnap az „Osztrák-Magyar Monarchia” magyar kiadásának egy füzetén dolgozott, kijelentve, hogy rosszul érzi magát s nem megy vadászni. — Este több levelet irt. — A többit a hivatalos lap fennebbi közleménye mondja el.

A halál szörnyü hírét gróf Hoyos vitte meg Bécsbe. Először a Királyasszonynyal közölte, mi alatt gróf Bombelles Stefania trónörököséhez sietett. A lapok megrázó jelenetet írnak le, — s ezek között bizonyára az lehetett legmeghatóbb, midőn az anya fiának halálhíré: maga tudatta ő fenséggel. — A hir rendkívül leverő hatást tett mindenütt. — A pesti zavargások rögtön megszűntek ennek hallatára.

A képviselő- és a főrendi-ház esütörtökön tartott

változatlanok, biz-
takarékpénztárak
sorjegy a vörös
állandóan olesó.

zása kitűnik a kö-

nuár 15. január 22.
101.70 101.45
93.95 93.60
144.25 145.50
104.— 105.25
314.50 313.50
312.20 312.30
150.— 3140.—
191.50 196.50
189.50 194.25
150.75 155.—
250.— 8350.—

g:
RÖK BERTALAN
ÁNOS.

ény.

telekkönyvi hatóság

utóajánlonak Costinas
l. Elie végrehajtást
kr költségek és jár.
szághoz tartozó Bucsum
0. sz tjkben A+1-2.
besült ingatlanok és
ai megartandó nyilv-

délelőtt 10 óraker

küldött kezehez leendő

o alatt mas felet az
nap alatt és ugyan-
t a gyulafehérvári kir.
lelti szabályrendelet

telek a hivatalos órák
sagnál tekinthetők meg,
hatóságától.

30-án

Celeti,
k. járásbíró.

s a legjobbat

nyek és számos magános

eglepo hatásu köbögés,
tudógunonél és egyál-
gelyben gyermekek és

lzsama,

mölesök és fájdalmas
levo üvegcsének eset-

k Brassóban.

Hjón nekem postafordul-
n-balzsamból; e szer-
alkalmatlan tyuskeze-

Márgineanu, tanár.

Bisztritsány Lajos fűszer-
gyógyszerésznel. Deesen
leht P-nél. Beszterceán
leht P. gyógyszerésznel.
leht R. gy. szerésznekél.

LER J. gyógyszerész

1-8

lan és kevésbé
nlása miatt kárt
nyújtani arra,

téthez

SSON.

délután 2 és
on és a költsé-
nt arany, amal-
sekben] ingyen
en a fájó fogak-
gyógyításában.

nar hó 15-én.

ER ALBERT,

főorvos.

gyűlésében Péchy Tamás és b. Vay Miklós elnökök jelentették be a gyászírt. Némán könnyes szemekkel hallgatták az előterjesztést, s áhatározták a temetésen leendő megjelenést.

A szeretett királyi holttestét szerdán éjjel vitték Bécsbe. — Óriási néptömeg várta és kísérte a déli vasút indóházától a Burgig a gyászkoszt. Lakosztályában egyszerű ágyra fektették, — behintve virágokkal. Ott nézte meg a király, hosszan, hangosan zokogva; ott látta viszont Stefánia főhercegnasszony, ki a mély fájdalomtól háromszor rogyott össze. A király a szerdai éjszakát álmatlanul töltte, termeiben sétálva virrasztott. — Csütörtökön éjjelkor végezték be a holt test boncolását és bebalzsamozását s akkor ravatalra helyezték.

A gyászélet külföldön mindenütt nagy izgalmat és részvétet keltett.

Legújabb. A trónörökös szerdán reggel 7 órakor komornyikjának megparancsolta, hogy kocsit hozzon. Azután lefeküdt és revolverrel jobb halántékába lött. A komornyik vissza jött, várt a reggeli bevitele idejéig. — Koburg herceg és Hoyos gróf 8 órakor kopogtattak, de hiába, az ajtó zárva volt, akkor betörték. — Rettenetes látvány. A trónörökös jobb keze lecsingve, a földön revolvere. Arcát aludt vér borította. Asztalán leveleket találtak.

Budapesten azt tartják, hogy a trónörökös testét az erdőben találták, egy vadászta lötte volna agyon, mert orrvadásznak nézte.

Temetés kedden délután lesz.

Rudolf trónörökös életéből.

Trónralépte után 1857. tavaszán indult hazánkban első körútrára I. Ferenc József császár ifjú szép nejevel, Budavárban hagyván első szülött gyermeküket, a még alig két éves Zsófia főhercegnőt. A körutat, mely nem lehetetlen, hogy a magyar nemzet reményeinek korábban hozta volna meg valósulását, ha a terv szerint végbe mehet, félbe szakította a kis főhercegnő betegsége. Az uralkodó pár az aggasztó hírről hirtelen visszatért Budára, de a beteg kis főhercegnőt a leg gondosabb anyai ápolás sem mentette meg s a kis ártatlan 1857. május 28-án kiszenvedett. Gizella főhercegnő, a második szülött, még csak tíz hónapos esecsemő volt akkor.

Az uralkodó pár gyászában ép oly őszintén osztoztak népei, a mily őszinte volt örömük, mikor 1858. augusztus hó 21-én megérkezett az örvendetes esemény híre, hogy Bécsben figyelmük született, a ki a kereszttségben Rudolf Ferencz Károly József nevet nyerte.

A trónörökös gyermek- és tanulókora.

Egy öreg magyar tudós a műre akkor azt az anagrammát csinálta: *fordul*, kifejezván a szomorú napokat élő magyar nemzetnek forrón ápoló óhaját, sorsának jobbra fordulása iránt s jelezvén benne, hogy a koronák örökösében a népek reménye is megszületett. S valóban, az új szülött mintha csakugyan közelebb is állt volna egymáshoz az uralkodó és népei szívéig, — az a rettenetes rendszer, mely egymástól elválasztá mindinkább ingadozni, roskadozni kezdett, míg végkép összeomlott, hogy soha ne épüljön fel többé.

Az uralkodó családnak az uralkodásra hivatott főhercegek nevelése rég megállapított rendben történik s ebben Rudolf trónörökös nevelésénél is hívek maradtak. A mint az értelmi nevelés ideje bekövetkezett, a tanulást a nyelveken kezdtek és pedig a klasszikus és világi nyelveken kívül a magyar, a cseh és a lengyel nyelvet is felvették a tananyagba, nemkülönben a vallást és az általános műveltség alapjait.

Hogy mennyire megváltozott minden azon néhány év óta, leginkább bizonyítja, hogy a trónörökös tanárai közé magyarokat is felvettek s a magyarok történelmét Rónay Jácint, az egykori emigráns adta neki elő. Minden tanév végén nyilvános vizsgát kellett tennie s midőn 1872-ben, a trónörökös tizenhárom éves korában a budai királyi várpalotában tartották vizsga, arra Horváth Mihály püspök, a forradalmi idők volt kultuszminisztere, Toldy Ferencz egyetemi rektor s Hegedűs Lajos, Kandid miniszteri tanácsos is meghívatott, hogy a magyar nemzet győződjék meg arról, mily kiváló helyet foglalt a trónörökös tananyagában a magyar történelem és irodalom s hogy a trónörökös a magyar nyelvet nemcsak jól beszéli, hanem a vizsga egyéb tárgyait is azt használja.

A fejedelmi szülőknek határozott kívánsága volt, hogy a fiók a leendő császár és király oly ésszerűen, komolyan és helyesen neveltesék s tanítsák, mint bármely más ember gyermeke, a kinek az a rendeltetése: hogy szellemi tehetségeinek érvényesítése által töltsön be valamely állást s vivjon ki minél több fölényt magának. Világos rendelet volt kiadva a trónörökös nevelőinek, hogy el ne kényeztessék, tehetségei kifejtésében, gyakorlásában s érvényesítésében elnézésre ne hajoljanak, hanem éreztessék vele, hogy a királyfiak még fokozottabb mértékben vannak kötelességei, melyek alól magát felszabadítani nem szabad. Különösen Rónay Jácint előtt ő felsége nyíltan kijelenté azon óhaját, hogy teljes elfogulatlan sággal s koronaörökös állására való minden tekintet nélkül, teljes tárgyilagos őszinteséggel és igazsággal adja elő a magyar történelem tényeit, irányait, tanulságait, mert kell, hogy a ki egykor az ország királyá leendő, ismerje igazán az ország történetét s ezáltal az ország, hamis fellegások s szándékosan ápolott elfogultság valódi bűn volna nemcsak az ország, hanem a trón örökei ellen is.

A trónörökös már ekkor korát túlhaladó szellemi fejlettséget tanúsított.

A trónörökös már ebben az időben több előzeteset mutatott az irodalmi foglalkozás iránt, mint a korabeli ifjak rendszeren; kedvtelése közé tartozott a vadászat, mely szenvedélytől a tyjától látszott örökölni. Már ebben a korban tömérdek szarvast, zergét, fajtót és ritka madarat lőtt s azok kitömött példányaihoz gazdag gyűjteménye volt s általában a természet szépségei által nyújtott élvezetek iránt érdeklődött. A lovaglás, vívás, tornaszat szintén kedvencz foglalkozása volt s mintegy átmenetet képezett nevelésében a katonai szakmához, mely iránt szintén élénk érdeklődést mutatott s már 14 éves korában tulajdonosa volt a 19. sz. gyalog- és a 2. ik számú tüzérezrednek.

Törvényei szerint a trónörökös 18-ik éve betöltésével éri el teljes korát. De mintán Rudolf trónörökös tanulmányai ekkor még nem voltak teljesen befejezve, teljes önállósítása csak 1877. augusztusában, 19 éves korában ment végbe. E 19 év csaknem kizárólag nevelésének és kiképezetésének vala száma, mint azt az uralkodásra hivatott fejedelmi sarjakra már II. József császár oly szépen formulázta: „Az állam minden egyes polgára elmondhatja, hogy ha fiának nevelése sikerült, hasznos ember lesz belőle; ha pedig nem sikerül; minthogy hivatalt nem kap s közállásba nem léphet, legalább nem válik kárára az államnak. De a trónörökös nem ilyen helyzetben van, mintán a legfontosabb hivatal, az állam kormányzata vár reá egykor, annál fogva nem lehet kérdés: sikerül-e nevelése? Sikerülni kell, mert a kormányzat minden ágában a melyhez nem ért, mellyel nem ismerkedett meg eléggé, mely körül a helyes elveket és nézeteket nem sajátította el s melynek szilárd vezetésére nincs elegendő testi és lelki ereje, már a közügyeknek árt s az egész államnak romlására lehet.”

E böcs kijelentés mindig szeme előtt lebegett a felséges szülőknek s épen az engedte, hogy már gyermek gyanánt sokáig elhessen gondatlan kedvteléseinek, még a négy évet nem töltötte be teljesen, midőn tervszerűen berendezett oktatása, 1862. május 1-ével megkezdődött.

Kilenc éves korában befejezzen elemi tanulmányait, a gimnázium tantárgyára ment át, melyet atyja kívánságára, a legelősebb alapon kellett elsajátítania, minthá csak ez uton kéllene megkeresnie a kenyerét.

Gimnázialis tanulmányai után, melyek mellett a művészetek, a rajz, festészet és zene sem voltak elhanyagolva, 1875-ben a bölcsészeti és jogi tanulmányokra lépett át.

Egy új tanulmány erősen igénybe vette a trónörökös idejét és szellemi erejét. De rendkívüli tanulási kedve, a tárgyak tervszerű beosztása s a testgyakorlatok könnyűvé tették a feladatot.

Katonai kiképzése.

1872-ben vette kezdetét. E különféle águ és irányú oktatás egységes rendszere felött mindig egy egyen öröködt. Eleinte Gondrecourt vezérőrnagy, utóbb Latour alezredes vezette az összes oktatást, egyenletiséget és összhangot hozván a különböző tárgyak tanításába.

Ifjúkora és házassága.

Nagykorának nyilvánítottán s számára külön udvar tartás rendeztetven be, Rudolf trónörökös Prágába, a Hradsinba tette át lakását. Már ekkor sokat foglalkozott irodalommal s különösen természetrajzi tanulmányokkal, melyek iránt egyre fokozottabb érdeklődést tanúsított. Ekkor történt, hogy a budapesti Ltr. egyetem bölcsészeti fakultása tiszteletbeli tudorává választotta s a fudori oklevelet külföldi kitüntetésnek vette meg neki.

1870. nagyböcs utazása tanulmányainak bevégzése után az ipar és közműveltség, a föld és állományosság klasszikus földere Angliába vezetett, hová 1877. végén indult anyjával s királynevél s a királyi orvosok felhívásából Írorszában volt a telét töltenő. Hírközlő utaztak, a mi kizárt minden ünnepléses fogadást.

Angliából visszatérőben Németországot is beutazta. Március 4-én ért Berlinbe, a honnan Frankfurt felé vette útját. Itt érte el nagyatyja (Ferencz Károly főherceg) halálának híre, a mi rögtön hazaszóltatta Bécsbe.

A következő év (1879) tavaszán tette azt az utat a magyar Dunán felé, melynek emlényeit „Tizenöt nap a Dunán” című könyvében oly érdekesen írta meg maga, természetszeretetének és írói tehetségének egyaránt ékesen szóló bizonyítványát adva ez által. Alig térve innen vissza, már majusban újra nagyböcs utra indult, nyugat felé s ezúttal Spanyolországot látogatta meg honnan jászaki Afrikába is átszállott.

1880. januárban pedig, a mi két év előtti érvéből, váratlanul gyors hazajövele miatt elmaradt, a drézdai királyi (szász) udvart látogatta meg s nemesokára tért márcziusban, Brüsszelt s a belga királyi családot.

Rebesgette már, a hir, hogy a drozdai és a brüsszeli utak, valamint előbb már a spanyolországi is, leányüzesséi czéllal voltak összekötve. Tény, hogy a tizenhárom kath. főhercegnő sorát, kik az osztrák-magyar monarchia jelen-dőbéli uralkodójának illő parthé-kul voltak kijelölve, három spanyoll két portugall s egy szász királyi hercegnő is fel volt véve. De fel az is, ki a fiatal trónörökös szemé és szíve csakugyan megakadt Stefánia — a belga királyi pár középső leánya.

a sugár nővért, nagygyó két szemű, arkoé mosolyu leánykát. Csakhamar kikérte a szülők beleegyezését, a mit mindkét részről megnyervén, a laekeni királyi mulató téli kertjében, márczius 6-án találkozott a fiatal pár s Rudolf, mint királyi személyek ritkán tessik, maga kérte meg magának kiválasztottját.

— Madame, — mondá, kezet nyújtván felé, — akere élettársam lenni?

— Szívesen, mondá a leánya, mélyen elpirulva, de mégis bátor hangon; — s meg lehet győződve Fen-séged, hogy kötelességemet mindig teljesíteni fogom.

S ezzel megvolt a szó és azívek cseréje. Másnap Rudolf ezt sürgönyözte apjának, a császárkirálynak:

„A királyi udvarhoz vagyok hívva ebédre. A hercegnő nagyon tetszik nekem. Csokolom kezeit.”

Az eljegyzés egészen családi körben történt. Frere Orbán ur, a belga miniszterelnök a néhány belga főnemes volt csak jelen. A miniszterelnök, a törvényhozásban, ünnepléses jelentést tett annak megtörténtéről.

Midőn az eljegyzés itt is — Bécsben és Budapesten — is tudott adatott, általános öröm fogadta a hírt. Különösen Magyarországon tetta a legjobb hatást, hogy egykori nádorunk unokája lesz egykor királynékká!

Az esküvő azonban tekintettel az ara fiatal korára és testalkatára, ekkor még egyelőre, bizonytalan időre elhalasztatott.

Rudolf főherceg, ez időt felhasználva, még egy nagy utazást tett: Egyiptomba és a szent földre. Meglátogatta Kairót, a piramisokat, Palesztinát s tapasztalatokkal dúsan megrakodva — arra az öröme tette haza: hogy esküvője napja már május 10-ére van kitűzve, Bécsbe, hová fenséges aráját magok hozzák előbe királyi szülői.

A gyöngyvirágok hónapjában Bécsben megkezdődtek a fogadtatások, ünneplésességek, melyek Budapesten folytatódtak s szután Prágában értek véget, a hol az ifjú pár egyelőre letelepedett. — Az ég csak egy kedves leány gyermekkel áldotta meg házasságukat: Erzsébet főhercegnő, ki 1883. szept. 2-án született.

SZÉKELY FERENCZ † 1889. január 28.

Megható volt az őszinte, igazi részvét, mely a Bethlen-főiskola ezen kitűnő tanárát, mult hó 30-án korai sírjába kísérte. Nemcsak kártársai s a tanuló ifjuság: városunk társadalmának minden rétege melyek maghatala vett búcsút a nemes lelke, áldott jó szívű emberétől. Egyike volt azon ritka férfiaknak, a kik a magyarlók közt, egészen hű és kappsi világhoz még az élet derült, jöleső kötele-mességet éreztetni tudják a társadalomban.

Pedig nehéz küzdelem után jutott azon magaslatra, melyen méltó szellemének és hűség kedélyének gazdag forrása megnyilvánult.

1837-ben született szegényorsú földművelő szülőköl Magyarorságon egyben. Apját korán elvesztve özvegy anyjának is ő lett gyámola. Tanulását, képm kezdette a kolozvári ref. kollégiumban hol Salamon József a nagy-hírű tudós tanár fogadta maga mellé s vitte N-Szebenbe, mikor az abszolút kormány által az erdélyi ref. kollégiumok felügyelőjévé (Schulrath) neveztetett ki. Szébenben végezte a gimnázium alsóbb osztályait s Salamon lemondása után jött a nagyenyedi főiskolába tanulást folytatni.

Hálás szívvel emlékezett meg mindig Salamonról, a ki bölcsességével és jó szívével valóságos nevelője volt s Enyedén sem vonta meg tőle pártfogását. Igyekszett is ezt megérdemelni. Mivel korban jóval megelőzte tanulótársait: a tanuláshoz is meg akarta előzni őket. Több ízben két osztályt végzett el egy év alatt mindig jelesen. Ilyen erőfeszítő munka mellett az öfenntartás egyedüli eszközkéhez: a magántanítósághoz is hozzá kellett fognia. Számos méltó család körében örömmel és hivatással teljesíté feladatát. Szeretetre méltó őszintesége, szerény, humanus magatartása mindeadt a család bizalmas tag-jává avatták őt. De az örömmel és lelkesedéssel folytatott studiumok között, vagy előkelő családok körében sem feledkezett meg özvegy édes anyjáról, kinek gyámoltását nemcsak szíve első kötelességének ismerte.

Enyedén elvégezte a gimnáziumi, jogi és teológiai tanfolyamokat. Ezután a tudományok főképp az ő klasszikus remek műveken, kedélyt a munkában, és az élet közdel-meiben kifejtve, megnevesítve: két évet még tbingiai és utrechti egyetemeken töltött, hogy kedvvel választott pályáját megkezdhesse. — A Bethlen-főiskolában 1870-ben segéd, 1878-ban tanár tanár lett.

A nevelés terén szerzett gyakorlata és tapintata, emberszerető nemes lelke, kiválóan képesítettek arra, hogy a tanítás és nevelésügy vezetője legyen. 1876 óta 8 éven át feljleszté s tisztelt. Ő is elmondhatta, hogy ez idő alatt miatta búsít senkit sem ért!

A tanügyi irodalom terén általános elismerést nyert „Az erőteljes ifjakról, vonatkozásal a gimnáziumi tantervről és tantárgyairól” című munkája 1880. ban. Ujabbban „Latin nyelvetani” dolgozattal, melyből két rész jelent meg és fogadtatott el több intézetben tankönyvvül. A harma-

Szé
1872-ben
bánatos
családfő
A főiskol
tét és sze
családja
Szé
zett be.
Nagy m
délben K
is szokás
panaszolt
kimaradá
dön. A r
hiába kis
tanár d.
részvétet
ték el sz
Hajl
gyászjelen
sajnálatat
A r
történet
theol. ak
mély hat
A g
A gyász
tanár kop
faklyások
külön sír
lebocsátot
V á r ó k
imazserő
J á n o s
A z
Bot
hirdessek
erős meg
szeretet
telen-rög
is, hogy
kedves te
Fojjon fel
nyit sír
hogy nek
belére.
Azt
védő ang
zékét e s
Oh sirase
áldása se
halál öld
pillanatba
meket, es
s a fele
közöl.
Mik
természet
bár a léle
élet fölt
erőre s
kalasszat
küzse oh
békülmi
előle aka
külni azt
nem a m
egykor u
csendes p
Oly
dező sze
találják a
kegyelem
Pih
a te bú
mekben.
jövőknek
Pih
viruljoa
amék leg
Iste
Vég
erzett ré
eg meg
nem

termelők csoportosulásában megnyerni, a mi neki virágzást s ez uton az erdélyrészi gazdaközönségnek egy állandó biztos és jól fizető jövedelmi forrást biztosít.

Engem ebben a kérdésben — s ezt ez alkalommal nem vélem fölöslegesen érinteni — az a hit és meggyőződés indított arra, hogy a gyár létesítése körül a magam csekély erejét latba vessem, hogy ezzel az én hazarészem gazdaközönségének hasznos szolgálatot teszek.

Távol a vállalkozók magánérdekeitől, távol az anyagi érdekeltiségtől még színezetétől is, — a felhívásra, melyet a birtokosság érdekeit szem előtt tartó s annak használni akaró magas kormánytól ez ügyben vettem — kézzel ajánltam fel szolgálataimat.

Nagy megnyugvásra s benső örömmel fog szolgálni a vállalkozásnak, melyre parányi szolgálataimat fordítom — a gazdaközönség idővel azt a hasznát fogja venni, melyet — a tapasztalatok alapján — én várok tőle.

Ebben a reményben fordulunk mindekihez, ki haszrészünk magasabb rendű érdekeit szívén bordja, hogy a gyár számára minél több egyévi próba-termelési ajánlatot szerezni s ekként annak szilárd alapját megvetni segítsen.

További felvilágosításokkal, — utalván a gazdasági időszak előre haladt voltára — magam s vagy megbízásomból dr. Szász Károly főispáni titkár bármikor szolgálunk.

A jó ügyet a megérdemelt figyelembe ajánlván maradok

Nagynyeden, 1889. január 29.

Br. Kemény Kálmán.

A czukorrépa.

Irtja: Timár János.

II.

A művelés.

(Folytatás.)

Kapálás.

A kapálás a legterhebb s legköltségesebb, de legjövődelműbb munka.

Ki ne ismerné — Darwinnal szólva — „a létért való küzdelmet”, melyben az erősebb elnyomja a gyengébbet? Ezen küzdelemben rendszerint a répa a gyengébb s azért, ha hasznát akarjuk látni, gyámságtalanságán a kapával kell segítenünk.

A kapálás, a gyomirtás fontos feladatán kívül, a talaj tulajdonságait lényegesen módosítja. Nagyon téves felfogás, hogy a felkapált talaj könnyebben szárad ki, mint a megülepedett, sima felületű. Előző fejtegetéseimben utaltam a megülepedett talaj hajcsövességére, mely képessé teszi azt, a mélyebb rétegekben levő viz felszívására s mint hátrányt említettem fel, hogy a felszivott hajcsöves viz a sima felületről, a nap melegítő sugárja hatása alatt, elpárolog. Hogy ezen párolgást megakadályozzuk, a talaj felső rétegében a hajcsövességet romboljuk szét, azaz a talajt kapáljuk fel, mi által a viz felszívás nem terjed a felszínig s az elpárologás csökken. A laza — kapált — talaj még a rohamosabban jövő eső nagyobb vízmennyiségét is könnyebben veszi fel, mint a tömött felületű, melyről a víz elfolyik. A harmat képződés a laza talajokban tetemes s így feltűnő szárazságok esetén is, a növények frissítő vizet nyernek a talaj részecskék közé lecsapódó nedveségből. A lazításnak láthatlan, de minden esetre nagyfontosságú hatása, hogy a levegő a talaj részecskéi közé férhetvén vegyi változásokat hoz létre s a talaj oldékony tápanyagokban gazdagodik.

Ismerni a kapálás ezen a talaj tulajdonságait nagymértékben befolyásoló hatását, rögtön be fogjuk látni, hogy nagyon tévesen cselekszünk, ha sablon szerűleg meghatározzuk hogy 2 vagy 3-szor kapálunk ilyen vagy amolyan időközökben.

Összes gazdasági miveleteinknél tisztában kell lennünk az elérni szándékolt czéllal s azon kérdéssel, hogy a czél elérésére fordított munka eredménye, kifizeti e a ráfordított költséget? Ezen gazdasági alaptétel megértésére léssunk egy gyakorlati példát. Ha a répa 3-ik kapálása után egy zápor megtömtötti földünket, a számítani nem szerető gazda, azon hiszemben, hogy 3-szor megkapálva földjét a répa diszítésére mindent megtett, nyugodtan érzi magát, míg a gondolkodó tudva azt, hogy a kapálással elért eredmények nagy része a zápor következtében tönkrementek, sietni fog a 4-ik kapálással, mely bár neki 5—6 forintjába kerül, de az előbbivel szemben 10—15 frt jövedelem többletet biztosít.

Tehát szabályul kimondjuk, hogy annyiszor kapáljunk a hányszor az újabb kapálással elért termés többletet a kapálás költségein felül, tiszta hasznot nyújt. A gyakorlati tapasztalatok arról tanuskodnak, hogy a 4-ik kapálás még mindig haszonnal alkalmazható.

Kauner általánosan ismert répatermelő, a többszöri kapálás hatását, puhátolva, mint átlagot, a következő eredményt nyerte.

1-szer kapált termelt 1 kat. holdon 92 metermázsát.
2. " " " " 105. többazl. kapáltnál 13.
3. " " " " 140. " 2. " 35.
4. " " " " 162. " 3. " 22.
5. " " " " 169. " 4. " 7.

Az első kapálás azonnali végzendő

ahogy a növények kelése annyira haladt, hogy a sorok tisztán kivethetők. Ezáltal nemcsak a gyomokat irtjuk, hanem a növények kelését megkönnyítjük s a talaj párolgás általi vízvesztését csökkentjük. Ezen czélok elérésére az első kapálás sekélyen eszközendő s minthogy nem annyira a lazítás a czélja, igen helyesen s a rabolással nem vezetjük. A sarabolás legpontosabban kézi kapákkal végezhető, azonban költségkímélés szempontjából a gépek használata ajánlatos. Akár kézi kapáló gépet, akár lókapát használunk, a kézi kapálást teljesen nem mellőzhetjük, mert a törek közül a gép nem végzi jól feladatát s kénytelenek vagyunk kézi erővel pótolni hiányait. Tehát leghelyesebben teszünk, ha mindkét művelési módot, mint egymás kiegészítő részét alkalmazzuk.

Szükségesnek látom felemlíteni, hogy az általánosan használt kapák a répa első kapálására nem czélszerű eszközök, annál sokkal jobb s olcsóbb munkát végezhetünk az egyenes élő, könnyű angol répa kapákkal. A hol fogatos erővel kapáltunk s kézi erővel csupán a növények közül hátramaradt hiányok pótlására szeritkozunk igen ajánlatos a gyors munkát végző amerikai szabályozható sarabolót adni a munkások kezébe.

Még egyszer felhívja a figyelmet az első kapálás minél korábban való kivételére, áttértek a következő s egyik legfontosabb miveletre a ritkítás- vagy egyezésre.

Tudjuk, hogy a répamagból nem egy, hanem 3—4 növény kell ki, de különben a vetést sem végezhetjük a kellő növénytávolságban, azért szükséges lesz a ritkítás, illetőleg az egyezés, hogy az egy csoportban növő növény közül kiválasszva a meghagyandó legmegfelelőbbet, a többi, mint alkalmatlan gyomot, eltávolítsuk.

Gyakorlati tapasztalatok szerint nagy jelentőségű az egyezés idejének meghatározása, mert a későn végzett egyezés megfelelő termés-csökkenést von maga után, mint azt Knauer s mások följegyzéseiből láthatjuk. Az egyezés ideje elérkezett, ha a növények 3—4 levélkét hajtottak s gyökerük a toll vastagságot elérte, de aztán ne is halogassuk tovább, mert az elkövetett hibát több helyre nem hozhatjuk.

Az egyezés igen terhes munka, mit csupán kézzel végezhető s a folytonos görnyedést munkásaink, kik ahoz nem igen vannak szokva, nem sokáig bírják ki. Olyan vidékeken, ahol a gyermekek elég komolyak s munk kedvők van, bennük a gazda igen olcsó egyező munkásokat nyerhet.

Az egyezés keresztülvitele a következő: Minden munkást lássunk el, egy növénytávolságnak megfelelő hosszú, egyik végén laposra faragott pálcával, mellyel a növénytávolságot jelzi s állítsuk be őket a sorokba, közel egymáshoz, hogy a szükséges felügyelet gyakorolható legyen. A munkás kiválasztja a sorban a meghagyandó növényt s míg azt balkezelével védve, körülötte a földet nyomás által óvja meg a kiszakítás ellen, addig jobbkezelével a körülállók — mint Knauer alapos körülírással mondja — egy húzó s egyszerismind fordító, csavarszerű mozgással kibuzza.

Az egyezéssel egy időben végezzük az esetleg a kelés egyenlőtlensége által származott hiányos helyeknek kifoltosását. A munkás pálcájával beszur a földbe s a kihúzgat növényekből kiválasztja az erősebbeket s azokat plántálja a szükséges helyekre.

(Folytatása köv.)

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY TÜRÖK BERTALAN

Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS.

Rendkívüli feltűnést és méltó bámulatot

keltenek mesés olcsóságuknál fogva az egész continensen az én Ezüst-Nikel-Remontoir Zseb-óráim

melyeknek csinos lánczezel együtt az ára csak 4 frt 50 kr darabonként.

Csupa véletlenség.

hogy ezen csodaszép, másodperczre szabályozott s elromolhatatlan szerkezettű remontoir-órákat lánczezel együtt 4 frt 50 kr mesés áron árushatóm. Az órák mutatós szerkezettel s lapos üveggel vannak ellátva s kulcs nélkül felhuzhatók s 3 évi kezeséget vállalok értük írásbellel. — Ilyen kedvező a-kalom nem egyhamar lesz megint, a készlet fogyatékán van ezért siessen mindenki megszerezni ez órákat, melyet kétszeres áron sem lehet sehoh megkapni. — Kész fizetés vagy utánvét mellett megküldi a GRÜNSBERGER ZS. kiviteli áruraktár. Bécs, II. Teréz-utca 1.

Figyelj világ! figyelj!

Varrógép

1 frt 50 krért.

Csodát mivel e gép, mindent kitűnően var, ugy a legvastagabb kelmét, mint a legfinomabb chifont, jól dolgozik, csinos kiállítású, aranyzínre befuttatott s diszére válik a salonnak.

Menthetlen hiba, ha hiányzik valamely háztartásból e gép. — Ki hitte volna, hogy 1 frt 95 krért varrógépet lehet előállítani. — E gépnek rettentő kelendősege van, rendeljen hát mindenki sürgősen, mivel nem sokára elfogy. Levelezőlapon meg lehet rendelni. Kész fizetés vagy utánvét mellett megküldi a GRÜNSBERGER ZS. kiviteli üzlete Bécs II. Teréz-utca 1. 1-6

Nyomatott Wokál Jánosnál Nagynyeden, 1889.

Sz. 2251—1888.

tkvi.

Árverési hirdetmény.

Az abrudbányai kir. járásbíróóság mint telekkönyvi hatóság által közzétették, hogy

Tontea Eva végrehajtónak Czandreu Dumitru és neje Czandreu Erutza végrehajtást szenvedett elleni 100 frt tőke, ennek 1883. február 10-től járó 6% kamatai 26 frt eddigi és ezutáni költségek és jár. behajtása végett az abrudbányai kir. járásbíróósághoz tartozó Bucsum községi 523. sz. tjkben A+ 1—5. r. sz. alatt foglalt és 368 forintra becsült ingatlanok és tartozékai Bucsum-potközségben a község házánál megtartandó nyilvános bírói árverésen

1889. évi márczius hó 4-ik napjának délelőtt 10 órakor becsáron alól a becsár 10 %-ának a bírói kiküldött kezéhez leendő előleges letétele mellett elfognak adatni.

Vevő köteles a vételárnak felét 15 nap alatt, más felét az árverés jogerőre emelkedésétől számítandó 30 nap alatt és ugyanazon naptól számítandó 6% kamatokkal együtt a gyulafehérvári kir. adóhivatalnál 39425. sz. igazságügyminiszteri letéti szabályrendelet értelmében lefizetni.

E hirdetménnyel kibocsátott árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen tkvi hatóság és Bucsum községi előjáráságnál tekintethetők meg.

A kir. járásbíróóság, mint telekkönyvi hatóságotól.

Abrudbányán, 1888. évi november hó 7-én.

Gelel,

k. járásbíró.

Tapasztalva, hogy a vagyontalan és kevésbé módos közönség fogainak pusztulása miatt kárt szenved, elhatározta alkalmat nyújtani arra, hogy mindennemű

fogászati műtethez díjtalanul jusson.

E czélből minden pénteken délután 2 és 4 óra közt fogadok lakásomon és a költségesebb műtétekben is [ugymint arany, amalgam, czément, kaucosk tömésekben] ingyen fogom részesíteni, nemkülönben a fájó fogaknak megtartó [conservatív] gyógyításában.

Nagynyeden, 1889. január hó 15-én.

Dr. WINKLER ALBERT,

városi főorvos

3-3

= Valódi =

ORVOSI MALAGA-SECT

a klosterneburgi es. kir. borvizsgáló állomás vegyelemzése szerint

kitűnő valódi malaga-bor,

mely kiváló erősítő szer gyengékedők, betegek- és lábadozóknak. továbbá kitűnő hatású vérzékenység és gyomorgyengeség ellen. Egész és fél eredeti palackokban a

VINADOR

nevű spanyol nagy borkereskedés törvényes védjeggyel ellátva Bécsben, Prágában és Hamburgban 2 frt 50 kr és 1 frt 30 kr eredeti áron; — továbbá különböző finom külföldi borok eredeti palackokban s raktári áron kaphatók Nagynyeden Weksler Ferenc esemegkereskedésében.

A VINADOR jelzésre és a törvényes védjegyre kiváló gond fordítandó, mert csak így vállalunk teljes kezeséget a borok valódiságáért és jóségáért 4-5

Nincs többé fogfájás!! Könnyen vérző, beteg és gyulladt foghúst gyógyít és erősít, a fogkövet eltávolítja és képződését megakadályozza; a szájbűzt azonnali megszüntetési napon tál használata nál cs. és k. udvari fogorvos és udv. szállító, valódi

Dr. POPP világ-Anatherin hírvé Száivize kétszer oly nagy palackokban, mint eddig. Ezzel egyidejűleg alkalmazandó

Dr. POPP fogpasztája mely a fogakat folyton egészéges s szép állapotban tartja.

Dr. POPP anatherin fogpasztája mely a jobb és legfinomabb szer a fogak tisztán tartására és a foghús megerősítésére

Dr. POPP fogpora ragyogó fehérségű fogakat kölcsönöz a nélkül, hogy miat más fogorvosok a fogak zománzáat megsértené.

Dr. POPP növényesszappana a legjobb gyógy-pipere-szappan, mindennemű bőrkütsések ellen és különösen furdóknhoz.

Dr. POPP NAPRAFORGÓ (szap) (nem glicerin). A legfinomabb VÉNUS (pana) újabb és a legfinomabb divat-pipere-szappanok. 3 bört bársonyfinomá teszik.

Árak: Anatherin-szájvíz 50 kr. 1 frt és 1 frt 40 kr. Anatherin fogpaszta téglilyben 1 frt 22 kr. Aromatikus fogpaszta 35 kr. Fogpor dobozban 63 kr. Növényesszappan 30 kr. Napraforgó-szappan 40 kr. Vénus szappan 50 kr.

E szerek kaphatók Nagynyeden: Kovács J. és Varró E. gyógyszerészeknél és Czirner J. J. kereskedőnél.

Elismerések.

Hogy dr. Popp J. G. udvari fogorvos Anatherin-szájvíze házámmal mindenkor a legnagyobb sikerrel lón használva, ezennel igazolom. Észék. Maljjevac Péter, s. k. alispán.

T. ur! Én már több év óta használom az ön méltán híres anatherin-szájvízét a legjobb sikerrel, hanem az annyira utánoztatik, hogy egyenesen önhöz fordulok, hogy postautánvéttel nekem 4 üveg Anatherin-szájvízét és 2 skatulya fogport küldjen. Dr. Michuetz Lajos, járásorvos Szendrőn.

Van szerencsém értesíteni, hogy Anatherin-szájvízét a legjobb fog és szájbajnál a legjobb sikerrel alkalmazom és állandó használatra ajánlom. Nagy-Miklós. Dr. Fetter J. 3-12

6. sz. Szer N A KIA lap s közle Wokál az elő bérn Készít A hi iratokat k Való dalmasabl népeimhez és kegyel nyájoknak kifejezzen nyilatkozás országaib nel utasít Ferenc A le érhethe, vesztése legmélye dülve, al viselés k peimmel hogy ura sitésében az irány is jövőre nak meg bátran, azon tu napjaiba lyes rész körből, vétnék zásait ve ségnek chiam n ily nehé szilárdul ról, a esa részéről, ben is a mindeze szönjem. egyetem delmeér erővel a A és népe napjaiba A g a tejedel terti őseik befogadta A tette, meg. A tek leirá nya oszt királyi p népezés fájdalma A lalos ger népezés amerika